

Caroline Svendsen

Sosial operasjonslisens i teknologikkens tidsalder- Entifisering, forhandling og krykker

5400 ord

Bacheloroppgave i Sosialantropologi
Mai 2024

Caroline Svendsen

Sosial operasjonslisens i teknologikkens tidsalder- Entifisering, forhandling og krykker

5400 ord

Bacheloroppgave i Sosialantropologi
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialantropologi



NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sosial Operasjonslisens i teknologikken tidsalder- Entifisering, forhandling og krykker.

Av Caroline Svendsen

Innhold

Sosial Operasjonslisens i teknologikken tidsalder- Entifisering, forhandling og krykker.....	2
1. 0 Avgrensning og innledning	2
1.1. Innledning	2
2. Teorier	3
2.1. Heidegger	3
2.2 Larsen	3
2.3 ANT:	4
3. Presentasjon av tekstene.....	5
3.1. Seeing Like an Oil Company: Space, Security, and Global Capital in Neoliberal Africa	5
3.2. Power, Fragility and Corporate Social Responsibility An ethnography of a mining corporation in Colombia	6
3.3. The paths to social licence to operate: An integrative model explaining community acceptance of mining	7
4.0 Drøfting	8
4.1 Entifisering av SOL i Heideggers verden	8
4.2 ANT, oversettelse, kulturel relativisme og maktkamp	10
4.3. Studying up and down	12
5.0 Avslutning	15
6.0 Litteraturliste	15

Sosial Operasjonslisens i teknologikken tidsalder- Entifisering, forhandling og krykker.

Av Caroline Svendsen

1.0 Avgrensning og innledning

I denne oppgaven skal jeg gjennom casestudier fra Columbia og Mongolia ta for meg det som på engelsk kalles Social License to Operate. Dette er oversatt til Norsk Sosial operasjon lisens (og forkortet SOL gjennom teksten). Problemstillingen som skal utforskes blir som følger: *Kan formalisering av SOL i form aventifisering bidra til at SOL faktisk oppstår?*

Det tas utgangspunkt i Heideggers teknologikk og Larsens entifiserings teori for å belyse om dette i den verden vi beveger oss i og hvordan dette ble et fenomen. Når jeg så ser nærmere på fenomenet og de forhandlingene som foregår for å fremskaffe SOL er det STS-teorien ANT som benyttes.

1.1. Innledning

Teknologioptimisme er et kjennetegn ved den moderne tidsalderen, og har preget vårt samfunn helt siden den industrielle revolusjon muliggjorde masseproduksjon av alle typer varer. Moderniteten her er en lovnad om rask fortjeneste og økt velstand, uansett konsekvenser. Teknologioptimismen virker og å være et kjennetegn for det grønne skiftet, deriblant gjennom et økt fokus på fornybar energi og elektriske biler, noe som også fører til økt behov for utvinning av mineraler på verdensbasis. Det anslås at verden trenger 3 milliarder tonn mineraler innen 2050 (IBRD, 2020).

Mineralindustrien har lenge slitt med et omdømmeproblem og risikerer å bli assosiert med både forurensning og dårlige arbeidsforhold for de ansatte (International Institute for Environment and Development, 2002) I 2002 publiserte IIED en rapport som påpekte behovet for en sosial operasjonslisens (SOL) for at gruveaktiviteten skulle være akseptabel, samtidig som det ikke forelå noen offisiell definisjon av hva SOL faktisk innebar (International Institute for Environment and Development, 2002).

I en verden som i stadig økende grad er preget av tall og standardisering, kan man forvente at SOL også vil gjennomgå en form for standardisering, objektivering og annen form for identifisering. Denne utviklingen er del av et større globalt skifte mot mer strukturerte og

målbare tilnærminger til både samfunnsmessige og miljømessige spørsmål innenfor næringslivet, noe som reflekterer behovet for det man kaller større ansvarlighet og transparens i industripraksis (Jehiel, 2015)

2. Teorier

2.1. Heidegger

Heidegger fremhever den moderne teknologikk som er preget av en instrumentell væremåte i vår interaksjon med verden og vårt liv i den. Verden blir presentert som en ressurs, der dens verdi reduseres til sin nytteverdi. Dette innebærer at moderne mennesker ofte betrakter verden som noe som kan utnyttes til egen fordel. Denne tilnærmingen videreføres til en instrumentell betraktning av mennesker, hvor de også ses som ressurser og vurderes ut fra deres produksjonsverdi (Heidegger, 1977)

Vi lever i en tidsalder dominert av teknikkens påvirkning, og dette definerer vår eksistens i verden. Å være til stede i en verden der alt synes å være til salgs, er karakteristisk for den moderne tilværelsen. Dette inkluderer også en oppfatning der alt er fragmentert i distinkte størrelser og attributter, som er en kjennetegnende egenskap ved teknikken. Det sentrale aspektet ved teknikken er at ting ikke naturlig er avgrensede enheter, men at de gjøres til det av ulike årsaker (Heidegger, 1977)

Det betyr at verden stadig fragmenteres i mindre enheter, nye grenser skapes, og alt blir delt opp. Dette påvirker måten vi navigerer i verden på, og det gjennomsyrrer alle aspekter av samfunnet vårt, fra arbeidsmarkedet og vurderingsverktøy til selv våre sosiale relasjoner. Det er viktig at man snakker om teknologiske artefakter, men logikken det blant annet Røyrvik omtaler som Tekno-logikken (Røyrvik & Berntsen, 2022). Denne væremåten danner dermed rammeverket for fenomenet som undersøkes i oppgaven.

2.2 Larsen

Verden fragmenteres stadig mer, med nye grenser og oppdelinger som påvirker vår måte å forholde oss til den på. Dette fenomenet gjennomsyrrer alt fra arbeidsmarkedet til scoringssystemer. Tord Larsen har beskrevet den prosessen som preger vår tid, hvor objektivisering og varedannelse manifesterer seg som entifisering. Entifisering innebærer å ta noe ut av sin naturlige kontekst, sette grenser og betrakte det som en selvstendig enhet. Den stadige fragmenteringen av verden åpner opp for stadig mer detaljerte analyser. Larsen bruker eksempelet med den samiske joiken som blir løftet ut av sin opprinnelige kontekst og plassert

inn i kategorien folkemusikk (Larsen, 2009). Denne varedannelsen og entifiseringen gjelder også bruken av ord, symboler og uttrykk. Et eksempel på dette er begrepet "verdi". Dette ordet er ikke lenger begrenset til ren materiell verdi eller pengeverdi. I dag kan verdier knyttes opp til identitet, enten det er identiteten til en bedrift, nasjon eller individ (Larsen, 2017)

“Det som ikke er teknologisk erobret, er ikke, mens det som er teknologisk erobret, fremstår som naturgitt” (Røyrvik & Berntsen, 2022, p. 85). Røyrvik argumenterer i denne setningen for at i den teknologiske verden gjennomsyret av etnifisering og standardisering. Består entifiseringen som en form for erobring og der den aktuelle entiten er entifisert fremstår det som en selvfølge at det alltid har vært sånn. Kunnskapen som kommer frem ved bruk av objektivisering og standardisering forvaltes på et særskilt vis fordi den kommer frem på et særskilt vis (Røyrvik & Berntsen, 2022).

2.3 ANT:

Aktør-nettverksteori, ofte forkortet til ANT, ble introdusert allerede på 1980-tallet. Sentrale figurer innenfor denne teorien inkluderer Michel Callon, Bruno Latour og John Law. ANT søker å forstå hvordan teori og aktører samhandler og påvirker hverandre (Godø, 2008, p. 96) og den tar hensyn til både menneskelige og materielle elementer i en gitt situasjon (Skjølsvold, 2017).

I Callons essay "Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen of St Brieuc Bay" (Callon, 1986) beskrev han ANT som bestående av fire overlappende faser. Først er problematiseringen, der utfordringen defineres, og aktørene forsøker å etablere seg som uunnværlige premissettere i det nye nettverket. Deretter kommer interesseskapingen, der nye allierte kan bli en del av nettverket og tilskrives ulike roller og betydning. Den tredje fasen er innrulling, der rollene tydeliggjøres, og aktørene tar på seg sine tildelte roller. Til slutt, i mobiliseringsfasen, har hver aktør sin talsperson som trekker i samme retning (Skjølsvold, 2017)

Callon og Latour har argumentert for å bruke ANT som et metodisk verktøy for forståelse, heller enn som en teori med forhåndsbestemte kategorier og premisser (Skjølsvold, 2017). Law gikk enda lenger i sitt essay "Notes on ANT" (Law, 1997) der han advarte mot å oppsummere teoritradisjonen. Latour mente at ANT burde anvendes gjennom case-studier, uten videre kontekstualisering, tolkning eller visualisering, som han uttrykte det i boken sin "Reassembling the Social" (Latour, 2005) "Følg aktøren."

Maria Røhnebæk bruker begrepet oversettelse i sin tilnærming til ANT for å belyse hvordan nyskaping skjer gjennom makt- og interessekamp (Røhnebæk, 2019) Ifølge Røhnebæk handler ANT om å overtale aktører med ulike interesser til å bidra i felles prosesser med å skape eller innføre noe nytt. Mottakeren av innovasjonen, enten det er en privatperson eller en organisasjon, blir deretter en aktiv aktør som bidrar til å forme innovasjonen gjennom fortolkning og tilpasning til lokal kontekst.

Som Godø skriver: "Jo lenger en slik prosess varer, jo flere aktanter, og jo mer komplekst blir nettverket, samtidig som utgangspunktet stadig må endres og justeres og til slutt blir noe helt annet enn det som var utgangspunktet"(Godø, 2008, p. 96) Det er ikke at aktantene har endret seg, men nettverket har nådd en størrelse der det oversvømmer.(Callon, 1986)

Callon beskrev en oversvømmelse som inntreffer når andre meninger eller holdninger trenger inn i nettverket. Et nettverk er dynamisk og stadig i endring, og det er en kontinuerlig forhandlingsprosess mellom aktørene, både innenfor og utenfor nettverket, som Callon beskriver det, de som er innenfor og utenfor rammene av nettverket (Callon, 1986)

3. Presentasjon av tekstene

For å belyse og drøfte entifiserings- og maktdiskusjonen ønsker jeg å trekke frem tre ulike artikler, den første er skrevet av Ferguson og kan beskrives som en kritikk til tidligere de rådende kapitalistiske tilnærmingene med hensyn til mineralutvinning. De to neste er studier basert på etnografisk metode i henholdsvis Colombia og Mongolia som tar for seg ulike perspektiver av SOL. Både selskapets forsøk på å etablere SOL og hvordan det er svært vanskelig å gjennomføre, samt hvordan SOL blir et vern for selskaper i møtet med kritikk.

3.1. Seeing Like an Oil Company: Space, Security, and Global Capital in Neoliberal Africa

Ferguson publiserte i 2005, essayet "Seeing like an oil company. I dette Essayet tar Ferguson og drøfter den fortsatt relevansen til Eugene Scotts «seeing like a state» (Ferguson, 2005) Scotts kritikk av statlige moderniseringsprosjekt gir i dag viktig innsikt i hvordan samfunnet er preget av komplekse maktrelasjoner og den globale kapitalismen. Det statlige sosialistregimet har på mange plan måtte vike for en stadig mer neolibere ideologier. Scott har tidvis fått mye kritikk og kan for enkelte bli sett på som utdatert (kilde). Ferguson på sin side hevder at Scotts analyse fortsatt er relevant da global kapitalisme fortsetter mange av de samme prosessene som homogenisering og forenkling som staten en gang gjorde (Ferguson, 2005).

Essayet utfordrer den påstanden om at standardisering og homogenisering som er sentrale hos Scott for “å se som en stat”, like godt gjelder samtidige vern med nedskalerte stater og ubegrensede globale selskaper. Ferguson bestrider også den tilknyttede antagelsen og at analyser utviklet for å forklare funksjonene til utviklingsstater på en eller annen måte er like relevante for dagens verden med nedskalert statlig makt, det Ferguson omtaler som postutviklingsstater og stadig mektigere og ubegrensede globale selskaper(Ferguson, 2005).

Ferguson eksemplifiserer dette ved å ta for seg nylig kapitalinvestering i Afrika. Da med særlig fokus på mineralutvinningsindustrien, er dette spesielt synlig innenfor ekstraksjonspraksiser som oljenæringen og gullgruvedrift. Denne nylige investeringen i en rekke afrikanske land har ført til territorialisering og skapt enklaver innenfor det større samfunnet med begrenset økonomisk nytte for det brede samfunnet. Essayet understreker hvordan innvirkningen fra samtidens kapitalisme har påvirket ulike regioner og industrier. Disse innvirkningene er komplekse og utfordrer den forenklete forestillingen om at globalisering består av en monolittisk kraft(Ferguson, 2005)

Essayet bruker eksempler fra Angola og andre afrikanske land for å illustrere hvordan økonomiske investeringer i mineralressursen bidrar til sosial og økonomiske ulikheter på kontinentet. Til slutt retter Ferguson et kritisk blikk på SOL. Ferguson mener konseptet i seg mangler de vurderingene man trenger for å adressere kompleksiteten til knyttet maktforhold mellom selskaper, samfunnsstyring, lokale styresmakter og samfunnet for øvrig. Det fremheves et behov for å utvikle styringsverktøy slik at analysen kan forbedres og det vil bidra til en hittil manglende konseptuell forståelse for SOL(Ferguson, 2005)

3.2. Power, Fragility and Corporate Social Responsibility An ethnography of a mining corporation in Colombia

Gjennom sin avhandling “Power, Fragility and Corporate Social Responsibility An ethnography of a mining corporation in Colombia” (Hoff, 2020) Utforsker Anneloes Hoff Gruveselskapet AngloGold Ashanti in Columbia (AGAC) og deres samspill med bedrift sosialt ansvar (CSR) i lys av motstanden mot gruvedriften. Hoff gjennomfører en flersidig etnografisk metode der hun følger AGACs CSR-praksis fra hovedkontoret i Bogota til gruveprosjektene i Tolima og Anioquia. Studien følger AGACs ankomst i Columbia og etableringen av programmer for bedriftens sosiale ansvar, samt motstanden mot gruveprosjektet og de juridiske mekanismer som følger. Hun går også inn på de juridiske elementene som fikk gruveprosjektet stengt (Hoff, 2020).

Hoff avdekker friksjoner og motsetninger internt i selskapet og med dette utfordrer avhandlingen den monolittiske oppfatningen av bedrifters allmakt. Den viser hvordan anti-gruvedriftsbevegelsen har evnen til å styre den offentlige debatten om gruvedrift, noe som avslører selskapets sårbarhet på det diskursive området. Avhandlingen argumenterer for en mer nyansert forståelse av CSR, og hvordan selskapet ikke nødvendigvis styrkes ved å adoptere CSR-narrativer i den offentlige debatten. Likevel viser den at CSR har en betydelig diskursiv kraft internt i selskapet, der den bidrar til å forme ansattes tro og overbevisninger og styrke deres lojalitet til selskapet i møte med motstand (Hoff, 2020).

Det er i denne oppgaven tolket det dithen at CSR er påbegynt eller opprettet for å skape SOL blant lokalbefolkningen og det kommer derfor frem at SOL ikke bare er nødvendig for selskapet sin kontakt med de lokale, men også for at de ansatte skal se på arbeidsplassen med positive øyne. De ansattes perspektiv har tidvis ikke kommet så godt frem i lignende avhandlinger som omhandler eller tar for seg temaet SOL. På grunn av avhandlingens lengde, er det kun valgt ut perspektiver som gavner det temaet som diskuteres.

3.3. The paths to social licence to operate: An integrative model explaining community acceptance of mining

“The Social Licence to Operate: Ambiguities and the neutralization of harm in Mongolia” av Marieke Evelien Meesters og Jelle Hendrik Behagel tar for seg et kritisk blikk på SOL (Meesters & Behagel, 2017). De anerkjenner at den økende bruken av sosial operasjonslisens (SOL) innen utvinningsindustrier kan sees både som et svar på økende krav om større engasjement med lokalsamfunnene og som en strategi for bedriftens bærekraftighet. SOL har utviklet seg til å bli et politisk verktøy og fått økt popularitet, og i lys av dette er det viktig å rette et kritisk søkelys som omhandler prosessene tilknyttet SOL. I dette så ligger det at det er formelt lite kontroll over tildeling og opprettholdelsen av SOL, noe som fører til uklarheter (Meesters & Behagel, 2017)

Denne artikkelen undersøker de negative sosiale og miljømessige virkningene som disse uklarhetene kan skjule. Gjennom en kritisk etnografisk metode utforsker den en case-studie av omdirigeringen av elven Undai som en del av Oyu Tolgoi-gruveprosjektet i Mongolia, og den påfølgende etableringen av en SOL. Det kommer frem at gruveselskapet tolket lokalbefolkningens tvetydige holdning og manglende direkte protest som SOL (Meesters & Behagel, 2017)

Resultatene viser at nøytraliserende diskurser skjulte skadelige virkninger på både natur og samfunn. Videre var SOL nært knyttet til endringer i landskapet og næringsfundamentet til innbyggerne, som hadde en negativ effekt på både levebrødene og den sosiale identiteten til gjeterne som bodde rundt området av Undai. Analysen bekrefter dermed eksisterende kritikk av SOL, og understreker behovet for en mer autentisk involvering med lokale samfunn, som innebærer anerkjennelse av skadevirkninger (Meesters & Behagel, 2017)

Social license to operate, eller sosial operasjonslisens har basert på artiklene over ingen klar og formell definisjon. Det nærmeste man kommer en definisjon er Nielsen sin, som definerer det som "grant of permission to undertake a trade or carry out a business activity" (Nielsen, 2013, p. 1585). Det kan se ut som det innebærer at det skal være bred konsensus for næringen blant lokalbefolkningen, samtidig som det iverksettes slik at eiere, arbeidstakere og aksjonærer i selskapet skal se på virksomheten som bærekraftig. Så det er i denne sammenhengen man også kommer til å ta fatt på konseptet SOL gjennom oppgaven.

4.0 Drøfting

4.1 Entifisering av SOL i Heideggers verden

Både Owen og Messers peker på utfordringene rundt begrepet "sosial operasjonslisens" (SOL). Owen hevder at det er opp til gruveselskapene selv å definere hva som utgjør sosial operasjonslisens (Owen & Kemp, 2013), mens Messers påpeker at SOL i stor grad brukes som et skjold av selskapene. Det vil si at selskapet i Mongolia ved navn Oyu Tolgoi, har stilt seg bak den oppfatningen om at de innehar SOL, for så å gjøre seg nærmest immune mot kritikk fra allmuen om deres påvirkning på miljø og dertil sosiale forhold (Meesters & Behagel, 2017)

Definisjonen av SOL er derfor vanskelig å fastslå da det er flere faktorer som spiller inn ikke bare sosiale initiativ eller økonomisk kapital. En offisiell vurdering av internasjonalt omfang eller styrende konsensus om de dominerende faktorene for hva SOL faktisk innebærer, kunne potensielt ført til økte byråkratiske tendenser. Slik man har sett i bærekraften som styringsteknologi (Røyrvik, 2024). Dette følger linjene til Heideggers argumentasjon om stadig færre enheter og fragmentering i teknologikkens tidsalder.

Gruvedriften synes å være preget av en ovenfra-og-ned holdning, lik den som beskrives i Fergusons analyse av oljeselskapene og statene på det afrikanske kontinentet (Ferguson, 2005). I Colombia er det et ønske fra både staten og private selskap om å starte gruvedrift, uten nødvendigvis å ta så mye hensyn til lokalbefolkningen i de områdene som blir omfattet av

den(Hoff, 2020). På samme måte som det som kommer frem hos Ferguson, er også dette tilfellet preget av et utenlandsk selskap som går inn i et annet land. Dette kan muligens beskrives som en ny form for kolonialisme i kapitalismens navn slik en tolkning av Ferguson skulle tilsi (Ferguson, 2005). Det virker som SOL er særlig vanskeligere å oppnå når det er snakk om utenlandske selskaper, uansett hvor i verden man befinner seg, slik det kommer frem hos Hoff, Messer og i konfliktene her i Norge som omhandler flere områder i Finnmark (Naturvernforbundet, 2023).

Det kan også se ut som dersom man skulle tillate en alt overstyrende definisjon av hva sosial operasjonlisens innebærer, kan dette medføre en form for entifisering og standardisering slik det kommer frem hos Larsen. Der verden reduseres til et håndterlig antall enheter (Larsen s. 280) En formell entifisering av SOL, der SOL blir mer etablert blant de ansatte, kan bidra til en formalisering av kompetanse og utvikling slik det blant annet har gjort med andre felter som omhandler sosial kompetanse og da særlig mellommenneskelige relasjoner.

Det er etablert at det er lite håndfast hva SOL er, og vi gir Owen rett i at det er opp til gruveselskapet å definere dette, er det interessant å se nærmere på hvordan gruveselskapet mener de etablerer SOL . I Hoff sin tekst kommer det videre frem at de ansatte i AAG savner prosedyre og standardisering (Hoff, 2020, p. 113) Standardiseringen og prosedyre kan bidra til en formalisering, samtidig som det bidrar til et sikkerhetsnett for den enkelte aktør og organisasjon (Almakov et al., 2018). Dette har man tidligere sett fra både oljeindustrien og helsevesenet(Røyrvik & Berntsen, 2022). Der noe går galt har man mulighet til å henvise til aktuelle prosedyrer, eventuelt systemfeil i stedet for personlig ansvar hos den aktuelle som kan ha bidratt eller begått feil.

Dersom man tillater standardisering og prosedyre som system for å legitimere SOL, trenger man lite eller ingen kjennskap til den lokale kulturen for man kan sjekke av alle boksene for at SOL er oppnådd. På denne måten kan man som social relations ansatt hos AAG gå fra artisan med eget ansvar, krav til faglig vurdering og vurderingsmakt til en operatør som skal ivareta et system (Almakov et al., 2018)

Dette fungerer som en parallell til Heideggers begrep (gestalt), altså å ha ting på stell. Dele verden inn i stadig mindre enheter og skape nye grenser (Heidegger, 1977) Dette kan bidra til å løse utfordringene som oppstår mellom de teknologiske og sosiale avdelingene innad i samme bedrift, hvor det kan virke som om de ansatte mangler forståelse for hverandres arbeid.

I entifiseringen av SOL, er det en selvfølge at det alltid har vært sånn når SOL så er etablert i som et styringsverktøy. Det økte behovet for kvantifisering, standardisering og måling som gjennomsyrrer det moderne samfunnet blir av Gunhild Tøndel sammenlignet med nærmest «fetisjering» (Tøndel, 2018, p. 95). Tøndel hevder videre at når samspeillet mellom navngiving og tallsetting man gjerne ser i en prosedyre sammenheng er totalt og ufravikelig når det først har skjedd. (Tøndel, 2018).

Entifiseringen kan bidra til en formalisering som gjør budskapet lettere å oversette. Samtidig er det viktig å rette et kritisk blikk på entifiseringsprosessen, da man risikerer at det å ivareta de systematiske prosedyrene kan bli viktigere enn å ivareta de interesser som eksisterte før man begynte prosessen. Det kan bli enda vanskeligere for de andre aktørene og få til en endring da ikke bare møter de et stort selskap, men også en vegg av byråkrati og prosedyrer. Ulike operatører, med ulikt ansvar området. Dette gir muligheten for kommunikasjonsutfordringene man har sett allerede eksisterer i selskapet ASG (Hoff, 2020) forsterkes med økt fragmentering.

4.2 ANT, oversettelse, kulturrelativisme og maktkamp

Dersom man følger linjene i en ANT -sammenheng og det faktum at etter hvert som nettverket utvikler seg, så rulles det inn stadig flere aktører. ser man at det forhandles om også utvikler seg. Det begynner med om gruvedrift skal finne sted, aktanten forblir gruvedriften, men samhandlingen mellom de ulike aktørene er i endring. Diskusjon man ser går igjen der diskusjonen gjerne foregår i kontrollerte former.. Der det forhandles mellom myndigheter, lokalbefolkning, media og gruveselskap i denne prosessen så har alle aktørene på mange måter akseptert sin aktuelle eller tildelte aktør rolle innad i nettverket. Disse kan selvfølgelig deles opp i mindre enheter der man følger diskusjonen for eksempel innad i et møterom.

Det er fortsatt et spørsmål om land og gruvedrift som er aktanten, når planene er etablert, men innad i nettverket foregår det nå en forhandling om SOL og hva den skal innebære. Uansett om lokalbefolkningen i de berørte områdene ønsket det eller ikke, har de blitt en del av nettverket som forhandler om gruvedriften.

Nettverket rundt gruvedrift vil nærmest aldri lukke seg etter hvert som teamet får oppmerksomhet i media. Det vil stadig rulles inn nye interesseparter og nye aktører. På denne måten fører det til en gradvis oversvømmelse av nettverket der aktanten vil endre seg. Der det

begynte med gruvedrift, vil det gradvis utvikle seg til SOL eller maktkamp fra myndighetenes side. Avhengig av hvilke aktører som rulles inn i nettverket og til hvilken tid.

Dersom man gir Røhnberg rett i at ANT også handler om oversettelse av budskapet mellom de ulike aktørene (Røhnbæk, 2019), kan man også tenke seg at det handler om det sosio-kulturelle innad i lokalsamfunnet. Slik man så med gjennomføringen av ASG sitt budskap. Der ASG hadde vært nærmest revolusjonerende i sitt fokus på integrering i Sør-Afrika, hadde dette lite å si for de ansatte i Columbia. Altså var det et budskap, der den kulturelle tyngden manglet.

Det blir dermed svært vanskelig for et selskap fra for eksempel Sør-Afrika slik som ASG da de startet sin operasjon i Columbia å vite hva nettopp de gjeldende sosiale konsensusen skal være. På den annen side så åpner dette muligens opp et nytt arbeidsmarked for sosialantropologer i den private sektoren.

Et eksempel på kulturelle utfordringer rundt oversettelse er fokuset på ASG sine verdier. Som et selskap fra Sør-Afrika har de tatt i bruk verdiene de tok med seg derfra. De 6 verdiene som er AGA's six values were: (1) safety, (2) dignified and respectful treatment, (3) diversity, (4) accountability, (5) community development, and (6) environmental stewardship (Hoff, 2020, p. 117) Disse ble oversatt og implementert da selskapet opprettet sin drift i Columbia

Det skal særlig her rettes oppmerksomhet mot verdi nummer 3) diveristy. Fokuset på «diveristy» ble ansett som svært vellykket og et viktig fokuspunkt for selskapet i Sør-Afrika.. Et land hvor fokuset på mangfold historisk sett ikke nødvendigvis har blitt forbundet med noe positivt. Det blir dermed videre interessant at nettopp det som skilte AGA ut i mengden fra generiske forretningsverdier, ikke fikk stor oppmerksomhet i Columbia. Den kulturelle bakgrunnen hvor man så behovet for at fokuset på mangfold skulle være gjeldende var altså ikke til stede. Dette illustrerer utfordringene rundt oversettelse av budskap og mening på tvers av både geografiske og kulturelle skillelinjer.

En av utfordringene tilknyttet SOL kan vurderes å også være utfordringer rundt oversettelse av budskapet. I den kontinuerlige forhandlingsprosessen tilknyttet aktanten gruvedrift ser det ut til at den interne samhandlingen mellom de ulike aktørene ikke er ideell. ASG tjener lite på å lene seg på de sosiale initiativene i seg selv og dets er ut til at kompromiss på tvers av aktører minimal. Det kommer ikke frem om for eksempel et alternativ til ASG son gruvedrift kunne vært lukket mine i stede for åpen som var planlagt (Hoff, 2020).Selv om entifisering vil føre meg seg prosedyrer og standardisering, kan det ikke utelukkes at en entifisering av Sol kan bidra til en enklere oversettelsesprosess mellom de ulike aktørene innad i nettverket.

4.3. Studying up and down

Hoff gir oss et sjeldent innblikk i SOL fra selskapets ASG sin side, gjennom etnografisk metode bedriver hun det som Nader i sitt essay omtale som "studying up" (Nader, 1972). Dette bryter med en rekke akademiske tradisjoner der det har vært mer vanlig å studere den fattigere, fremmede og utenforstående gruppen. Studying up vil si at man ser nærmere på de rike, mektige og deres væremåte. Da Hoff har kontakt med både selskap, lokalbefolkning og lokal ansatt innehar Hoff en mulighet til det man kan omtale som «studying up and down» altså gjennomgår en etnografisk metode fra det man omtale som de rike og mektige til de lokale som ofte er mindre bemidlet. Dermed gir dette muligheten til å se flere sider av de aktuelle utfordringene rundt SOL.

Selv om gruveselskapene fremhever sitt sosiale arbeid som positivt, er dette ikke nødvendigvis tilfelle eller at dette sosiale arbeidet er det samme som å skape SOL. Det har tidvis blitt hevdet at økonomisk kapital og det sosiale arbeidet ikke er nok for å skape SOL. Slik det ble uttalt i Getting it Right der ble uttalt:

“My company spends US\$7 million per year on community programs. We still face work interruptions from the communities we help. Obviously the money does not buy us the goodwill we need, but I have no idea where we are missing the point.” Managing Director of an oil company (Zandvliet, 2009, p. 5)

.Det gir inntrykk av at SOL i stor grad handler om sosiale relasjoner både internt forankret i selskapet og utad til lokalbefolkningen.

Når gruvedriften går fra idé og planlegging over til faktisk gjennomføring, endrer relasjonen seg til lokalsamfunnet og menneskene i det. Ledelsen omtaler dette som en form for profesjonalisering, men det oppleves som frustrerende for de lokale ansatte. Nye titler oppstår, og nye ansatte må nå til blant annet tittelen "Community Relations Officer" (Hoff, 2020) Kommunikasjonen var derfor vanskelig når løfter ikke ble innfridd, og de nye ansatte ikke hadde samme lokale tilhørighet. Bateson påpeker at kommunikasjon skjer gjennom et samspill innad i et stort system, preget av eksisterende forhold, mønstre og historie (Bateson, 1979). I dette ser man utfordringene den aktuelle Community Relations officer støter på når vedkommende skal forsøke å skape sosial tillit mellom de lokale aktørene og selskapet. Uten å ha de eksisterende mønstrene, relasjonene eller historikken de lokalt ansatt hadde.

Innad i selskapet ASGC oppstår også sosiale og hierarkiske konflikter blant de ansatte. Det kommer også frem at det eksisterer interne spenninger innad i selskapet, både mellom de som

jobber i felten (eller «boots») og de som arbeider på kontorene innad i selskapet (eller «suits»), samt en hierarkisk forskjell mellom teknisk og sosial avdeling, der den tekniske avdelingen har høyere status (Hoff, 2020). På denne måten får man inntrykk av at utfordringene rundt eller jobben i første omgang med å skape en sosiale relasjon for deretter å oppnå SOL skyldes dårlig planlegging og kommunikasjon.

Ettersom selskapet selv identifiserer at behovet for sosiale relasjoner blir stadig mer komplekst, altså stadig flere aktører i nettverket. Ser man en stadig mer finkornet operasjon når det gjelder sosiale relasjoner. Det tolkes dithen at sosiale relasjoner må opprettholdes og bygges for å skape SOL. SOL kan ikke bare komme ovenfra da man trenger grasrotforankring og det kan virke som om selskapet i større grad derfor velger å dele sine sosiale relasjoner inn i flere enheter med dertil ansvar og hierarkisk tilhørighet.

Inntrykket for de ansatte innad i selskapet er at de som jobber med sosiale relasjoner rettet mot myndigheter og styresmakter får høyere intern status og tilsynelatende dermed står høyere på rangstigen sammenlignet med sine kollegaer som tar for seg lokale og lokalbefolkningens relasjoner (Hoff, 2020). På denne måten fremstår det at selv om SOL har fått økt oppmerksomhet ser det ut til at "feil" personer som har kunnskaper om SOL, ved at den burde være hos de som har stillinger som har innvirkning på selskapets daglige drift

Interessant er det at SOL må komme nedenfra, altså fra folket selv, mens initiativet til gruvedrift skjer ovenfra, fra statlig styring og i dette tilfelle et stort internasjonalt selskap. (kilde). Da rykter om gruveselskapets aktiviteter i Columbia begynte å spre seg, begynte det umiddelbart å komme protester fra lokalbefolkningen. Bekymringer om forurensing av drikkevannet ble uttrykt. Gruveselskapet ASG i Columbia, responderte. blant annet ved å nærmest "appropriere" (for å bruke Hoff sitt ord) kritikernes slagord når det gjaldt miljø og sosiale utsagn, samt symbolbruken til kritikerne (Hoff, 2020, p. 314) Appropriere har gjerne negativt ladet kulturell kontekst når det gjelder bruk av "de andres" uttrykk. De andre er gjerne grupperinger som ikke stiller like sterkt, enten i kulturell kapital, makt eller i sosioøkonomisk sammenheng.(Boon, 2007)

Hoff går gjennom sin studie i mot det hun omtaler som en gammeldags holdning om at kapitalen og makten gruveselskapet innehar gjør at de kan operere tilstrekkelig uten å måtte ha til lokalsamfunnet Det viser seg at kritikernes misnøye med gruveselskap ofte vinner frem eller får mer oppmerksomhet fordi det er de som dominerer den offentlige debatten (Hoff, 2020, p.

314) Hoff bestrider ikke at ASG til slutt får pådrive praksisen rundt gruvedrift, men da med manglende lokal forankring eller SOL.

Meesters på sin side avdekket hvordan SOL både blir et skjold og en krykke et selskap kan lene seg på i møte med kritikk og anklager om innvirkning på lokalsamfunnet. Som hun sier er det ofte allerede en ressurskjevhet i møtet mellom lokalsamfunnet og selskaper når det gjelder makt, kapital og innflytelse i de aktuelle beslutningstakende instansene, slik som både statlige og lokale myndigheter representerer (Meesters & Behagel, 2017).

Owen går så langt som å foreslå å fjerne SOL konseptet i sin helhet da han i likhet med Meesters ser at det i økende grad blir brukt som en krykke for selskap å lene seg på i møte med kritikk og det ofte brukes som et form for brukes som Buzz Word i møte med aksjonærene . Riktig nok er Owen ikke imot SOL, men det ser ut til at for han har begrepet mistet sin betydning(Owen & Kemp, 2013)

På tross ASG sitt forsøk på SOL og dertil sosial konsensus hos lokalbefolkningen ved hjelp av virkemidler som å dele ut skolesaker til barna på den lokale skolen (Hoff, 2020, p. 141) . Blander ikke hovedkvarteret til ASG seg inn i den lokalbefolkningen i likhet med oljenæringen i Angola som Ferguson nevner i sin tekst er også dette inngjerdet, gatet og omringet av sikkerhet (Ferguson, 2005). På mange måter adskilt fra det lokale samfunnet. På denne måten, på tross av sitt uttrykk for å skape noe i lokalsamfunnet, blir det fortsatt på siden. Det blir som en enklave som eksisterer på utsiden av samfunnet og også i samfunnet på denne måten skaper man nærhet, avstand og grensesetting i sitt forsøk på å SOL samtidig som man ikke blir fullstendig integrert. Dermed risikerer ASG å miste den lokale tilknytningen.

Messer hevder at mulighetene for SOL kommer fra tillit fra lokalbefolkningen. Tillit går begge veier både fra selskapet og til lokalbefolkningen og andre veien (Meesters & Behagel, 2017). Tillit selskap og lokalbefolkningen kan ha vil muligheten for å de skalere konflikter og gir medlemmer fra begge sider muligheten til å være sårbare overfor hverandre (Prno & Scott Slocombe, 2012). Videre mener Messer at tillit bær være et sentralt fundament i oppbyggingen rundt SOL. Det handler for det aktuelle selskapet om å oppføre seg med integritet og tillit. Man kan tenke seg at for å skape tillit trenger man også forståelse for hverandre, det nytter ikke å vise sårbarhet for den andre part dersom mottager og den sårbare ikke evner å forstå hverandre.

Med dette kan man konkludere med at SOL handler vel så mye om sosiale relasjoner som makt og kapital. Det krever tillit og den konstante sosiale pleien som må foregå mellom selskapet og de som tilhører lokalsamfunnet. En entfifisering og standardisering av konseptet SOL med

mulighet for lokal tilpasning kan bidra til at SOL blir mer konseptuelt og gjøre det lettere for forhandlingene som foregår internt i nettverket mellom de ulike aktørene å forstå den andre. Samtidig er det viktig at man er oppmerksom på at SOL i denne sammenhengen ikke blir misbrukt eller ansett av selskapet som et fripass til å fare frem slik de måtte ønske. Det krever uansett mer forskning og man må trolig finne nye analyse verktøy for å konseptualisere SOL.

5.0 Avslutning

Jeg har i denne teksten tatt for meg begrepet SOL og en mulig entifiseringsprosess tilknyttet SOL. Gruvedriften som en aktant i et ANT perspektiv og hvordan en formalisering av SOL kan bidra til at oversettelsen mellom de ulike aktørene blir lettere å motta for alle involverte parter og kan bidra til å gjøre oversettelse av budskap mer forståelig for alle aktørene. Der Hoff også får et innblikk fra selskapets side, viser dette at det viktig å anerkjenne alle parter i den pågående forhandlingen. .

6.0 Litteraturliste

- Almakov, P. G., Ulset, G., & Røyrvik, J. (2018). Standardisering og Måling i Barnevernet. In *Trangen til å telle- objektivering, måling og standardisering som samfunnspraksis* (pp. 153-183). Scandinavian Academic Press
- Bateson, G. (1979). *Mind And Nature*. E.P Dutton.
- Boon, M. (2007). On Appropriation. *CR: The New Centennial Review*, 7(1), 1-14.
<http://www.jstor.org/stable/41942891>
- Callon, M. (1986). Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen of St Brieuc Bay. In *Power, action and belief: a new sociology of knowledge?*
<http://www.thetransformationproject.co.uk/wp-content/uploads/Actor-Network-Theory.pdf>
- Ferguson, J. (2005). Seeing like an Oil Company: Space, Security, and Global Capital in Neoliberal Africa. *American Anthropologist*, 107(3), 377-382.
<http://www.jstor.org/stable/3567023>
- Godø, H. (2008). *Innovasjonsledelse* Fagbokforlaget.
- Heidegger, M. (1977). The question concerning technology. In *The question concerning technology*. Harper & Row.
- Hoff, A. (2020). *Power, Fragility and Corporate Social Responsibility-An ethnography of a mining corporation in Colombi* University of Oxford]. Trinity.
<https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:033609d0-6705-4fe5-8695-d72480adb0d9/files/dtt44pm99j>
- IBRD. (2020). *Mineral Production to Soar as Demand for Clean Energy Increases*
<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2020/05/11/mineral-production-to-soar-as-demand-for-clean-energy-increases>
- Internatinal Insitute for Environment and Delevopment, I. (2002). Breaking New Ground: Mining, Minerals and Sustainable Development. In *MMSD* (pp. 450).
<https://www.iied.org/9084iied>.

- Jehiel, P. (2015). On Transparency in Organizations. *The Review of Economic Studies*, 82(2 (291)), 736-761. <http://www.jstor.org/stable/43551545>
- Larsen, T. (2009). *Den globale samtalen- Om dialogens muligheter*. Scandinavian Academic Press.
- Larsen, T. (2017). Når virkeligheten flytter på seg. In *Trangen til å telle*.
- Latour, B. (2005). *Reassembling the Social*. Oxford University Press.
<https://sociologiaviettiicotidiane.ro/texte/latour-bruno-reassembling-the-social.pdf>
- Law, J. (1997). Notes on ANT. <https://www.lancaster.ac.uk/fass/resources/sociology-online-papers/papers/law-traduction-trahison.pdf>
- Meesters, M. E., & Behagel, J. H. (2017). The Social Licence to Operate: Ambiguities and the neutralization of harm in Mongolia. *Resources Policy*, 53, 274-282.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2017.07.006>
- Nader, L. (1972). Up the Anthropologist: Perspectives Gained From Studying Up., 28.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED065375.pdf>
- Naturvernforbundet. (2023). *Gruvedrift*. <https://naturvernforbundet.no/gruvedrift/>
- Nielsen, A. E. (2013). License to Operate. In S. O. Idowu, N. Capaldi, L. Zu, & A. D. Gupta (Eds.), *Encyclopedia of Corporate Social Responsibility* (pp. 1585-1591). Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-28036-8_502
- Owen, J., & Kemp, D. (2013). Social Licence and Mining: A Critical Perspective. *Resources Policy*, 38, 29–35. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2012.06.016>
- Prno, J., & Scott Slocombe, D. (2012). Exploring the origins of ‘social license to operate’ in the mining sector: Perspectives from governance and sustainability theories. *Resources Policy*, 37(3), 346-357. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2012.04.002>
- Røhnebæk, T. L. (2019). Kommunal innovasjon som oversettelse. In T. Ringholm (Ed.), *Innovasjon møter kommune*. Cappelen Damm Akademisk
- Røyrvik, J., & Johansen, J. (2024). Bærekraft som styringsteknologi: absurde konsekvenser av korrekt kalkulering. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 36.
- Røyrvik, J., & Berntsen, A. (2022). Verden som teknologi: Alltid allerede erobret. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 33(2). <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/nat.33.2.2>
- Skjølvold, T. (2017). *Vitenskap, teknologi og samfunn- En introduksjon til STS* (2.utgave ed.). Cappelen Damm Akademisk.
- Tøndel, G. (2018). Omsorgens håndtrykk i scener rundt tall. In *Trangen til å telle* (pp. 91-121). Scandinavian Academic Press
- Zandvliet, L., & Anderson, M. (2009). *Getting it Right: Making Corporate-Community Relations Work*. Routledge. [https://doi.org/ https://doi.org/10.4324/9781351279567](https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781351279567)

